

Friidu on oppikirja tyttöjen ja naisten ihmisoikeuksista. Kirja on suunnattu peruskoulun ylempien luokkien ja lukion opettajien sekä ihmisoikeuskasvatusta ja tasa-arvotyötä tekevien kansalaisjärjestöjen käyttöön. Sitä voisi hyödyntää myös työpaikkojen tasa-arvotyössä. Erityisesti lukujen loppuun kootut tehtävät voisivat

toimia tasa-arvotyötä käynnistävällä työpaikalla keskustelun viritäjinä. Kirjan on toimittanut Rosa Puhakainen Amnestyn Suomen osastolta ja toteuttajana ollut ollut työryhmä, jossa on edustus seuraavista organisaatioista: FinnWID, Ihmisoikeusliitto, Suomen YK-liitto, Tyttöjen Talo ja Unioni Naisaliitto Suomessa. Mukana ovat olleet myös Raiskauskriisikeskus Tukinainen ja Suomen Unifem.

Friidussa sukupuolten tasa-arvokysymystä sekä naisten ja tyttöjen oikeuksia tarkastellaan ihmisoikeusnäkökulman kautta. Tämä auttaa lukijaa hahmottamaan tasa-arvo-asioiden taustoja ja syy-seuraussuhteita. Kirjan lähtökohtana on Pekingin asiakirja, joka hyväksyttiin YK:n neljännessä naisten asemaa käsitelleessä maailmankonferenssissa vuonna 1995. Kirjaan on tiivistetty Pekingin toimintaohjelman kaikki kaksitoista teemaa kuuteen eri lukuun: 1. Naiset, tytöt ja ihmisoikeudet; 2. Naiset, köyhyys ja talous; 3. Naiset, koulutus ja päätöksenteko; 4. Naiset, väkivalta ja aseelliset konfliktit; 5. Naiset ja terveys; 6. Naiset ja media. Lisäksi kirjaan loppuun on koottu tasa-arvoaiheisia testejä sekä liite naisiin yhdistetyistä myyteistä. Kirjan luvut ja niihin sisällytetyt faktapaketit havainnollistavat konkreettisesti

NAISNÄKÖKULMA IHMISOIKEUSKYSYMYKSEEN

Rosa Puhakainen (toim.):
Friidu - tyttöjen ja naisten ihmisoikeudet.
Helsinki 2004. 86 s.

sen, miten sukupuoli kytkeytyy moniin yhteiskunnallisiin ongelmiin. Usein kysymys on piiloisista rakenteista, joita ei ole mahdollista tunnistaa ilman keskustelua miesten ja naisten erilaisesta kohtelusta ja kokemuksesta. Esimerkiksi naisten ja miesten kokemus väkivallasta poikkeaa oleellisesti toisistaan. Naisille todennäköisin paikka joutua pahoinpidellyksi on oma koti, kun taas miehille julkiset paikat. Tuodessaan sukupuolen näkyville, Friidu antaa mahdollisuuden hahmottaa tutut teemat uusin silmin. Tämä on opetusmateriaalille erinomainen ominaisuus.

Friidu on visuaalisesti hieno kokonaisuus ja mukava luettava. Sivulla on väljyyttä. Lisäksi joka luvusta löytyy tiivistyksiä oleellisista käsitteistä ja ilmiöistä sekä ajatuksia herättäviä runoja ja kirjallisuuskatkelmia. Katja Tukiaisen oivaltava kuvitus tuo positiivista ilmettä vaikeaan aiheeseen.

Kirjan esipuheessa muistutetaan, että Suomessa suurin este tasa-arvon ja ihmisoikeuksien toteutumiseksi on myytti jo toteutuneesta tasa-arvosta. Kirjan yhtenä tarkoituksena onkin tekijöiden mukaan tuoda ihmisoikeudet ja tasa-arvokysymykset lukijan jokapäiväisen elämän tasolle. Pääsääntöisesti Friidu onnistuuinkin tässä

hyvin. Toisinaan lukijaa saattaa vaivata tekstin liikkuminen eri tasoilla. Välillä kirjassa tarkastellaan tasa-arvokysymyksiä maailmanlaajuisella tasolla, välillä taas hypätään suomalaisten naisten tilanteeseen. Tämän seurauksena syntyy vaikutelma siitä, että kirjassa on pyritty sanomaan kaikki mahdollinen, jolloin moni

asia jää pinnalliseksi. Toki on otettava huomioon kirjan olevan oppimateriaaliksi tarkoitettu eikä kaikkea sen vuoksi voida taustoittaa ja perustella liian yksityiskohtaisesti.

Arkipäiväisyys tulee parhaiten kirjassa esiin monipuolisten harjoitustehtävien kautta. Jokaisen luvun perään koottu tehtäväsarja konkretisoi ja havainnollistaa erityisesti sitä, mistä tasa-arvossa käytännössä on kyse. Esimerkiksi mediaa käsittelevässä luvussa usein tiedostamattomiksi ja piiloisiksi jäävät mies- ja naiskuvat hahmottuvat uudella tavalla mediakäyttäjälle, kun hänet laitetaan pohtimaan lehtileikkeiden sukupuolittuneita kielikuvia. Tehtävät purkavat itsensä selvyyksiä ja avaavat uusia näkökulmia vanhoihin kysymyksiin.

Yhdeksi Friidun tavoitteeksi tekijät ovat maininneet tasa-arvon edistämisen ja sitkeästi elävien myyttien murtamisen. "Jokaisella työllä ja naisella on oikeus olla omanlaisensa", todetaan teoksessa. Vaarana kirjalla on kuitenkin tulla toistaneeksi niitä sitkeitä myyttejä, joiden mukaan naisasian ajaminen on vain naisten etujen ajamista. Jossain kohdin olisi voitu selkeämmin tuoda esiin kuinka myös miehet hyötyvät tasa-arvon edistämisestä. Esimerkiksi Naiset, köyhyys ja talous -luvussa on kappale, jossa

kuvataan suomalaisen työelämän voimakasta segregoitumista naisten ja miesten aloiksi. Luvussa kerrotaan naisten vähäisestä osuudesta miesvaltaisilla aloilla, johtotehtävissä sekä naisten huonommasta palkkauksesta. Tässä yhteydessä olisi voitu taustoittaa asiaa lisää esimerkiksi pohtimalla segregatiion toista puolta, miesten vähäistä osuutta naisnemistöisillä aloilla. Näkökulmana voisi olla myös se, että miehet jäävät yhteiskunnassa jostain oleellisesta paitsi, kun heillä on kenties naisiakin vaikeampaa valita oma urapolkunsu perinteisistä rooleista poikkeavalla tavalla. Naisten kun on yhteiskunnallisesti hyväksytympää tavoitella paikkoja miesvaltaisilla paremmin palkatuilla aloilla kuin päinvastoin. Implisiitista, vaikkakin tarkoitettomasti kirja tulee ylläpitäneeksi käsitystä miesten alojen paremmuudesta. Tätä asetelmaa olisi voinut selkeämmin kyseenalaistaa ja tehdä näkyväksi.

Naiskysymyksen tarkastelu kurjuustutkimuksellisen lähestymistavan kautta on nykyään onneksi melko harvinaista. Tässäkin teoksessa keventävät kirjallisuuskatkelmat ja feminististen laulujen teks-

tipätkät tuovat positiivista nais- ja tyttöenergiaa esiin. Varsinaisessa tekstissä erityisesti köyhyyttä ja kehitysmaiden ongelmia käsiteltäessä kuva naisista kuitenkin jää valitettavan yksipuoliseksi. Kärjistäen sanottuna kehitysmaat ja kehitysmaiden naiset on niputettu yhdeksi ryhmäksi uhreja. Varsinkin kun kyseessä on oppimateriaali, kuvan monipuolistaminen ja toivon teeman ylläpitäminen olisi tärkeää. Kehitysmaiden naisten elämään olisi voinut löytää myös positiivista näkökulmaa.

Kirjantekijöiden suuri haaste onkin yhdistää samaan teokseen kehitysmaiden naisten ihmisoikeuskysymykset sekä suomalaisten kansasisarten tasa-arvo-ongelmat. Länsimaisen hyvinvointiyhteiskunnan näkökulmasta tarkasteltuna kehitysmaiden naisten ongelmat ovat niin massiivisia, että asiaan vihkiytymättömälle suomalaisten naisten kohtaama lasikatto työelämässä saattaa tuntua vähäpätöiseltä ongelmalta kehitysmaiden naisten asemaan verrattuna. Tarkoitus ei kuitenkaan ole surkutella sitä kenellä menee huonommin, vaan lähestyä kysymystä rakentavasti siitä näkökulmasta, että asioihin

voi vaikuttaa ja jo ottamalla kantaa lähiympäristössään voi saada muutosta aikaan. Kokonaisuudessaan Friidu onnistuu tässä hyvin ja sen julkaiseminen on kulttuuriteko. Suomessa on tähän asti varsin vaatimattomasti löytynyt opetus- käyttöön materiaalia, jossa naisten oikeudet olisivat keskiössä. Toivotavasti Friidu löydetään kouluissa, kansalaisjärjestöissä ja työpaikoilla. Ansaitsemaansa huomioita kirja sai kun Suomen Naistutkimuksen Seura palkitsi sen vuoden Naistutkimustekona 2004 Jyväskylän naistutkimuspäivillä marraskuussa.

Jokainen voi omassa lähiympäristössään avata keskustelun tasa-arvokysymyksistä ja työelämän segregatiosta esimerkiksi Friidusta poimitun arvoituksen avulla:

"Isä on poikansa kanssa ajelulla. He joutuvat auto-onnettomuuteen ja isä kuolee välittömästi. Poika loukkaantuu vakavasti, mutta jää henkiin. Hänet viedään sairaalaan leikattavaksi. Kun kirurgi tulee katsomaan potilasta, hän huudattaa: 'En voi leikata häntä, hän on poikani!'"

Kysymys: Kuinka tämä on mahdollista?

Liisa Huhta